

Djelo Sebastijana Riccija u Strossmayerovoj galeriji

u našoj zemlji¹ treba dodati još jedno: »bozzetto« s prikazom »Sv. Franjo Paulski vraća u život umrlóg dječaka« (ulje na platnu, vel. 61,8 × 53 cm). Slika se nalazi u Strossmayerovoj galeriji starih majstora Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, među djelima donacije Ante Topića Mimare.² U prvom izdanju kataloga izložbe »Djela iz zbirke Ante Topića Mimare«³ zadržana je donatorova atribucija Giambattisti Piazzetti (1682—1754), ali nas je specifična stilistika ovog djela, a naročito njegov kolorit, navela na oprez te smo uz umjetnikovo ime stavili znak pitanja. Nedvojbenog autora naše slike otkrila nam je, međutim, skica gotovo identičnog prikaza, prvi put predložena javnosti na izložbi »Dall Ricci al Tiepolo« u Veneciji⁴ (Palazzo Ducale, 7. VI — 15. X 1969.; sepija na papiru, vel. 64 × 30 cm). Nakon toga nije bilo teško pronaći i konačnu realizaciju ove majstorove invencije u crkvi S. Rocco u Veneciji, veliku oltarnu palu u prvoj desnoj postranoj kapeli. Zagrebačkoj slici nedostaje gornji dio kompozicije: grupa anđela u oblacima koja ispunjava polukružno zaključeni gornji dio kompozicije, ali da je taj dio prikaza bio izveden i na našem »bozzettu« svjedoči vidljiv dio noge desnog anđela i dio oblaka uz gornji rub platna, danas kaširanog na drvenu podlogu. Vjerojatno je taj dio slike bio oštećen i naknadno odrezan, čime je slika veoma mnogo izgubila od svog izvornog dojma. Upravo u činjenici da našoj slici nedostaje gotovo polovina prikaza s karakterističnim prostranstvom visokog horizonta možda se nalazi razlog zbog kojeg zagrebačka slika nije ranije prepoznata kao rad Sebastiana Riccija.

Koncipirajući prikaz čudesnog uskrsnuća zamrlóg dječaka na svojoj skici, majstor je sv. Franju Paulskog prikazao na polukružnom stepeništu ispred hrama od čije je fasade vidljiva samo visoka kolumna. Sveca okružuju dva redovnika, žena s dječakom iza njegovih leđa i markantan bradat muškarac s turbanom na glavi. Ovoj homogenoj grupi sa sv. Franjom kao dominantnom figurom majstor suprotstavlja grupu profanih likova na desnoj strani kompozicije, među kojima je svojim dimenzijama i koncentracijom svjetla na volumenu tijela posebno naglašena mlada majka. Ona kleči pred svecem držeći na rukama mrtvog dječaka, a okružuju je mlađi muškarac sa sklopljenim rukama i pognut mladić snažna korpusa, koji obim rukama podržava obnaženo tijelo kljasta čovjeka što sjedi u donjem desnom uglu pored svojih štaka. Identičan raspored figura zadržao je majstor na zagrebačkom »bozzettu«, kao i na konačnoj verziji slike. Istaknuti

¹ K. Prijatelj pripisao je S. Ricciju sliku »Gospa od Karmena« iz dubrovačke crkve Karmen (vidi: K. Prijatelj, *Studije o umjetnicima u Dalmaciji, I dio*, Zareb 1963., str. 77—78 i sl. na Tb. br. 51, 52 i 53); G. Gamulin pripisuje majstoru sliku »Navještenje« iz župne crkve u Milni na Braču (vidi: G. Gamulin, *Tamo neki Sebastijano Ricci*, »Telegram« br. 297), Zareb 1967.

² V. Zlamalik, »Izložba djela iz zbirke Ante Topić Mimara«, II izdanje Zareb 1969, str. 23—26, sa sl.

³ V. Zlamalik, »Izložba djela iz zbirke Ante Topić Mimara«, I izdanje, Zareb 1969, str. XIII, kat. dio str. 16, sa sl. Omaškom je ime sveca označeno kao Sv. Franjo Asiški, što treba ispraviti.

⁴ Pietro Zampetti, »Dall Ricci al Tiepolo«, Venezia 1969, str. 50. i 55.

Sebastiano Ricci (1659—1734), Sv. Franjo Paulski vraća u život umrlog dječaka (ulje na platnu, vel. 61,8 × 53 cm) — Zagreb, Strossmayerova galerija

treba, međutim, da je i na prvoj skici, kao i na oltarnoj pali iz crkve S. Rocco, nešto veća dubina prvog plana slike.

Oblikujući svoju invenciju slikarskim sredstvima majstor je na zagrebačkoj slici fiksirao kolorističke elemente prikaza, koji u svojim uzajamnim odnosima neće doživjeti znatnije izmjene ni na konačnoj realizaciji. Razlike se očituju prvenstveno u preciznosti izvedbe detalja i nešto svjetlijem koloritu velikih ploha na monumentalnoj pali iz crkve S. Rocco, uronjenih u profinjenu prozračnu atmosferu gotovo iracionalnog prostora.

Redovnici su odjeveni u smeđe habite s tamnijim sjenama u dubini nabora. Lice sv. Franje obraslo je srebrnastobijelom bradom dok su kosa i brada klečećeg redovnika tamnosmeđe boje. Inkarnat lica i ruku naglašen je toplim okerom a pastozna struktura namaza daje im izvanrednu izražajnost. Tamnom koloritu grupe redovnika suprotstavljena je znatno življa, gotovo šarolika skala boja kojom su oblikovani profani likovi kompozicije. Dok je visoki muškarac s bijelim turbanom na glavi gotovo diskretno uklopljen u zbivajne svojim orijentalnim kostimom od bijele i svijetlo-

plave tkanine na pozadini nešto svjetlijeg plavog neba, središnjim dijelom slike dominira klečeći lik majke u širokoj suknji tople crvene boje s ciklammim refleksom svjetla na vrhu nabora. Košulja joj je bijela a glavu, ramena i leđa ovija živo pokrenuta i sasma skicozno nabačena marama plave boje s podstavom zlatnožutog okera. Goli je dječak samo u visini struka uvijen u bijelu draperiju. Inkarnat mu je maslinastosmeđ, a volumen modeliran sivim sjenama što ostavlja dojam mrtvog tijela. Mlađi muškarac na desnoj strani ima dugu valovitu smeđu kosu a odjeven je u halju svijetlosmeđe boje preko koje je prebačen tamnoplavi plašt. Odjeća mladića ispred njega je tamnocrvene boje, dok su bokovi kljasta čovjeka, kojeg on podržava, ovijeni smeđom draperijom s bijelom podstavom. Pozadinu ovom gotovo klasično komponiranom prikazu sa simetričnom ravnotežom u rasporedu likova tvori svijetloplavo nebo oživljeno transparentnim bjeličastim oblacima i zelene krošnje stabala tek nagoviještene mrljama horizontalnih poteza kista.

Oltarna pala s prikazom »Sv. Franjo Paulski vraća u život umrlog dječaka« jedan je od dva posljednja ostvarenja Sebastiana Riccija. Majstor umire u svibnju

Sebastiano Ricci, Sv. Franjo Paulski vraća u život umrlog dječaka — Venecija, crkva S. Rocco

1734. g. nakon što je — kako kaže Pietro Zampetti⁵ — dovršio još dvije oltarne pale: jednu za crkvu isusovaca i drugu za S. Rocco u Veneciji. Rad na tim djelima odvijao se od 1732. do 1734. g., pa se za zagrebačku sliku može pretpostaviti da je izvedena oko 1732. g. Na njoj samo u pojedinim detaljima dolazi do izražaja vještina iskusnog majstora u oblikovanju likova ležerno nabačenim pastoznim namazima boje, koji uvjerljivo modeliraju volumene tijela i živo pokrenute mase draperije. U cjelini, međutim, rafiniranost dugog slikarskog iskustva zasjenjena je određenim zamorom starog umjetnika koji u pojedinim likovima ponavlja tipove i situacije sa svojih ranijih djela. Vrlo slične ženske likove majstor je već ranije kreirao na izvanrednoj skici

za sliku »Mojsijevo čudo izvora«, koja se danas nalazi u Hampton Courtu,⁶ a nastala je između 1726. i 1729. g. Poznato je da već u to vrijeme majstor kolaborira sa svojim sinovcem i učenikom Markom, koji će mu vjerojatno pomoći na realizaciji oltarne pale iz crkve S. Rocco, ali je zagrebačka skica, svojom invencijom, tipologijom i interpretacijom, vjerojatno rad samog Sebastiana Riccija. Premda ona svojom relativno skromnijom kvalitetnom razinom neće predstavljati posebno značajno otkriće, smatrao sam potrebnim da upozorim na nju kako bi se kompletirale etape stvaralačkog procesa vezane uz posljednje ostvarenje Sebastiana Riccija.

⁵ I s t i, str. 6.

⁶ I s t i, str. 32. i 33.

Sebastiano Ricci, Sv. Franjo Paulski vraća u život umrlog dječaka — Venecija, Scuola di S. Rocco

A WORK BY SEBASTIAN RICCI IN THE STROSSMAYER GALLERY

Comparing the picture »St. Francis of Paola restores dead boy to life« (oil on canvas, sized 61,8 × 53 cm), which the Strossmayer Gallery of Old Masters of the Yugoslav Academy of Sciences and Arts in Zagreb had received as a gift from Ante Topić Mimara, of Salzburg, as a work by G. B. Piazzetta (1682—1754), with a sketch of an almost identical representation by Sebastian Ricci, presented for the first time to the public at the exposition »Dall Ricci al Tiepolo« at Venice (Palazzo Ducale, 1969), and with the final realization of this invention of the master's, which today is in the Church of St. Rocco in Venice, the author is of the opinion that the Zagreb exhibit is actually a »bozzetto« of an altar picture from the aforementioned church. The Zagreb picture lacks the upper portion of the composition, which will probably have been subsequently cut off because of damage, whereby the work had lost its entirety and the beauty of its original impression with the characteristic vastness of an elevated horizon. It is precisely in this amputation, as it were, that the author sees the reason that the work had not earlier been recognized as being composed by Sebastian Ricci.

The time of origin of this work by Ricci is not disputable. The altar picture for the church of S. Rocco was worked upon by the master from 1732 to 1734, and the author believes that it is likely that the Zagreb »bozzetto« had come into being at the beginning of this period. In this work it is only in individual details that the skill of this experienced master comes into evidence, notably in the shaping of certain figures leisurely cast by thick-set coatings of paint, which model most effectively the volumes of the body and of the lively moving mass of drapery. However, taken as a whole, the refinement of a long painting experience is shaded over by a certain weariness of the old master, who in some figures reiterates types and situation from his earlier works. Very similar female figures had already earlier been created by the master in the extraordinary sketch for the picture »Moses's spring miracle«, which today is kept at Hampton Court, and which had originated between 1726 and 1729. The author expresses his conviction that by its invention, typology and interpretation the Zagreb sketch is a possible work by Sebastian Ricci himself. Although by its relatively modest quality level this work does not represent a specially conspicuous discovery, the author deems it necessary to point to it in order to complete the stages of the creative process linked with the last realization of Sebastian Ricci.